

ÖĞRENME SÜRECİNDE FARKLI ZEKÂ TÜRLERİ

"Her öğrencinin kolaylıkla öğrenebildiği bir yol mutlaka vardır ve yine her öğrencinin yetenekli olduğu bir beceri alanı vardır. Önemli olan eğitimcilerin ve ailelerin çocuklarının ilgi ve yetenek alanlarını dikkatle gözlemleyerek, onları kendilerini güçlü hissettikleri alanlara yönlendirmeleri ve bu şekilde öğrenme süreçlerine yardımcı olabilmeleridir."

1980'li yıllara kadar zekâ, IQ adı altında dilsel ve matematiksel beceriler olarak tanımlanmış ve ölçülmüştür. Bu tanıma göre zekâ tek parçalı, tek unsurludur. Bu temel varsayımın yanı sıra insanların sabit bir zekâ ile doğduğu ve zekânın yaşam boyu çok az değişim geçirdiği inancı geçerli olmuştur. Ancak son on yıldır şiddetli eleştirilere hedef olan bu görüşler köklü bir değişim geçirmiştir.

Harvard Üniversitesi profesörlerinden Nöro-psikolog Howard Gardner beynin fizyolojik yapısı ile ilgili yaptığı çalışmalar sonucunda 1983'te yazdığı " Aklın Çerçevesi" adlı kitabında bugüne kadar kültürümüzün zekâyı çok kısıtlı tanımladığı; oysa insanların birden fazla zekâ türüne sahip olduğu görüşünü ortaya atmıştır.

Gardner 'a göre; her insanda farklı zekâ türlerinin tümü vardır ve bazıları diğerlerinden biraz daha gelişmiştir. Kuramcının varlığına dikkat çektiği bu zekâ türlerine, başka araştırmacılar yenilerini de eklemektedir.

Çoklu Zekâ Kuramının İlkeleri

- İnsanlar farklı zekâ türlerine sahiptirler.
- Her insanın kendine özgü bir zekâ profili vardır.
- Bütün zekâlar dinamiktir.
- İnsandaki zekâlar tanımlanabilir ve geliştirilebilir.
- Her insanın kendi zekâ türlerini tanıyabilme ve geliştirebilme olanağı vardır.
- Her bir zekâ; bellek, dikkat, algı ve sorun çözme açısından farklıdır.
- Bir zekânın kullanımı sırasında, diğer zekâlardan da yararlanılabilir.
- Kişisel altyapı, kültür, kalıtım, inanç zekâların gelişiminde etkilidir.
- Bütün zekâlar, insanın kendisini gerçekleştirme yolunda farklı ve özel kaynaklardır.
- Şu anda bilinen zekâ türlerinden daha farklı zekâlar da olabilir.

Çoklu Zekâ Kuramına Göre Farklı Zekâ Türleri

1- Dilsel - Sözel Zekâ: Sözcüklerle düşünme ve ifade etme, dildeki anlamları değerlendirme, sözcüklerdeki anlamları kavrayabilme, şiir okuma, mizah, hikaye anlatma, dilbilgisi, mecazi anlatım, soyut ve simgesel düşünme, kavram oluşturma ve yazma gibi karmaşık olayları içeren dili üretme ve etkili kullanma becerisidir.

Dilsel-Sözel zekâsı güçlü olan bireylerin özellikleri: Sözcük hazineleri çok geniştir. Masal, hikaye ya da fıkra anlatmaktan zevk alırlar. Okumayı, sözcük oyunlarını ve bulmaca çözmeyi çok severler. Kafiyeyle sözcükleri bulup kullanmaktan ve tekerlemeleri hızla söylemekten hoşlanırlar. Adlar, yerler, günler v.b. şeyler konusunda hafızaları iyidir. Başkaları ile yüksek düzeyde sözel ilişki kurarlar.

2- Mantıksal - Matematiksel Zekâ: Sayılarla düşünme, hesaplama, mantıksal ilişkiler kurma, sonuç çıkartma, hipotez üretme, problem çözme, eleştirel düşünme, geometrik şekiller gibi soyut sembollerle çalışma, bilginin parçaları arasında ilişki kurma becerisidir.

Mantıksal - Matematiksel zekâsı güçlü olan bireylerin özellikleri: Her şeyin nasıl çalıştığını merak eder ve sorular sorarlar. Matematik en sevdikleri derstir. Matematiksel oyunlar onlara çok zevkli gelir. Dama, satranç gibi düşündürücü oyunları oynamaktan zevk alırlar. Mantığa dayalı yapboz ya da matematiksel yetenek soruları çözmek çok hoşlarına gider. Olayların oluşumu ve işleyişi hakkında çok soru sorarlar. Soyut ve kavramsal düşünebilirler. Sebep-sonuç ilişkisi kurarlar. Bilgiler arasında bağlantılar kurarlar. Güçlü bir muhakemeleri vardır. Hesaplama ve sayma, sınıflandırma ve kategorize etme, bilmeceler/bulmacalar, strateji oluşturma ve oyunlar, karşılaştırma yapma gibi çalışmalar bu zeka türünü destekleyen çalışmalardır.

3- Görsel - Uzaysal Zekâ: Resimler, imgeler, şekiller ve çizgilerle düşünme, üç boyutlu nesnelere algılama ve muhakeme etme becerisidir.

Görsel-Uzaysal zekâsı güçlü olan bireylerin özellikleri: Yap - boz, labirent gibi görsel faaliyetlerden hoşlanırlar. Çizimleri ve resimleri çok başarılıdır. Film, slayt gibi görsel gösterileri çok severler. Haritaları, çizelgeleri ve diyagramları, yazılı metinden daha kolay okurlar. Lego binaları gibi ilginç üç boyutlu yapılar inşa ederler. Kitaplardaki resimler, yazılanlardan daha öğretici bulunur. Yön duygusu gelişmiştir. Çocuklar yaşitlarından daha çok hayal kurarlar. Zihinde görselleştirme, renk dalgaları kullanma, grafikleştirme, semboller, satranç, fotoğrafçılık, el sanatları, koleksiyonlar, legolar, bloklar, haritalar, renkli kalemler, tasarım ve coğrafya dergileri bu zekâ türünü destekleyen çalışmalardır.

4- Bedensel - Kinestetik Zekâ: Hareket, jest ve mimiklerle kendini ifade etme, beyin ve vücut koordinasyonunu etkili bir biçimde kullanma becerisidir.

Bedensel-Kinestetik zekâsı güçlü olan bireylerin özellikleri: Eşyaları ya da benzer şeyleri parçalara ayırarak tekrar birleştirmeyi severler. Tahta oyma, dikiş dikme, örgü örme, maket yapma gibi el becerileri isteyen işlerde yeteneklidirler. Bir veya birden çok sporla uğraşırlar. Koşmayı, zıplamayı, güreşmeyi çok severler. Uzun süre hareketsiz oturamazlar. Bir şeyi parçadan bütüne doğru öğrenirler. Söylenenden daha çok yapıları hatırlarlar. Yapararak, yaşayarak, dokunarak ve hareket ederek en iyi şekilde öğrenirler. Başkalarının jestlerini ve yüz ifadelerini kolaylıkla taklit ederler. Spor etkinlikleri, tiyatro, el sanatları, kil çalışmaları, drama bu zekâ türünü destekleyen çalışmalardandır.

5- Müziksel - Ritmik Zekâ: Sesler, notalar, ritimlerle düşünme, farklı sesleri tanıma, çevreden gelen seslere, müzik aletlerine karşı duyarlılık ve yeni sesler ve ritimler üretme becerisidir.

Müziksel-Ritmik zekâsı güçlü olan bireylerin özellikleri: Pek çoğunun güzel sesi vardır ya da güzel şarkı söylerler. Müzik aleti çalmaya heveslidirler ya da çalışırlardır. Müzik dinlemeyi sever, öğrendikleri şarkıları söylemekten çok hoşlanırlar. Koro ya da benzer faaliyetlere katılmaktan zevk alırlar. Şarkı melodilerini hatırlarlar. Ritmik bir konuşma ve/veya hareket şekline sahiptirler. Çevresel seslere karşı çok duyarlıdırlar.(örn: çatıdaki yağmur sesi) Çalışırken masaya ya da sıraya ritmik olarak vurdukları gözlemlenir. Müzik çalan bir ortamda daha verimli çalışırlar. Ritim, şarkı, dans, müzik kavramlarını öğretme, koro bu zekâ türünü destekleyen çalışmalardandır.

6- Sosyal - Kişilerarası Zekâ: Grup içinde çalışma, sözel ve sözsüz iletişim kurma, insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlama, yorumlama ve insanları ikna edebilme becerisidir.

Sosyal - Kişilerarası zekâsı güçlü olan bireylerin özellikleri: Liderlik özelliklerine sahiptirler, arkadaşları arasında popülerdirler. Doğal lider olarak görülürler. Sosyal faaliyetlere katılmaktan zevk alırlar. Kulüplerde, organizasyonlarda, komitelerde yer almayı severler. Birden fazla yakın arkadaşları vardır. Başkalarına önem verir ve onlar için endişelenirler. Sorunları olan arkadaşlarına önerilerde bulunurlar. Beraber olduğu insanları, arkadaşlarını gözetirler. Diğer insanlara bir şeyler anlatmaktan hoşlanırlar. Takım oyunları, tartışma grupları, sosyal etkinlikler, kulüp, dernek ve vakıflar bu zekâ türünü destekleyen çalışmalardandır.

7- Kişisel - İçsel Zekâ: İnsanın kendi duygularını, duygusal tepki derecesini, düşünme sürecini tanıma, kendini değerlendirebilme ve kendisi ile ilgili hedefler oluşturabilme becerisidir.

Kişisel - İçsel zekâsı güçlü olan bireylerin özellikleri: Bağımsız ve kendi başlarına buyrukturlar. İlgi duydukları şeyler ya da hobileri hakkında pek fazla konuşmazlar. Duygularını eksiksiz, abartmadan, olduğu gibi söylerler. Genelde tek başına çalışmayı ve oynamayı severler.

8- Doğa Zekâsı: Doğadaki tüm canlıları tanıma, araştırma becerisidir. Kurama göre herkes yukarıdaki zekâ türlerinden hepsine değişen oranlarda sahiptir. Bazı zekâ türleri diğerlerine göre güçlü olabilir. Ancak tüm zekâ türleri gelişime açıktır.

Seda IRMAK
Psikolojik Danışman